

Радзімазнаўства. Адрасы пісьменства

У НЯСВІЖЫ

Гуманіст, філосаф, асветнік

А яшчэ гісторык, публіцыст, актыўны дзеяч рэфармацыйнага руху ў Вялікім Княстве Літоўскім — Сымон Будны нарадзіўся 13 студзеня 1593 года на Беласточчыне. Ён атрымаў выдатную адукацыю. У чатырнаццаць гадоў паступіў на факультэт свабодных мастацтваў у Кракаўскі ўніверсітэт, дзе правучыўся каля дзесяці гадоў. Мяркуецца таксама, што ён закончыў тэалагічны факультэт Базельскага ўніверсітэта.

Жыццё і дзейнасць Сымона Буднага непарыўна звязаны з Нясвіжчынай. На пачатку 1560-х гадоў разам з нясвіжскім старастам Мацвеем Кавячынскім і кальвінісцкім прапаведнікам Лаўрэнам Крышкоўскім ён заснаваў друкарню, пры якой выраблялася папера. Фінансава яго падтрымалі магнаты Астафей Валовіч і Мікалай Радзівіл Чорны. У 1562 годзе Сымон Будны выдаў першую на тэрыторыі Беларусі кнігу, якая называлася «Катэхізіс» на старабеларускай мове і была напісана

ў форме пытанняў і адказаў, дзе выклаў свае рэлігійна-філасофскія, палітычныя і педагагічныя ідэі. Яна змясціла пратэстанцкае веравучэнне.

Кніга перавыдавалася два разы — у 1628 годзе ў Стакгольме і ў 2005-м у Мінску. У Нясвіжы Будны таксама выдаў кнігу «Пра апраўданне грэшнага чалавека перад Богам». Да нашых дзён яна не дайшла.

Памёр Сымон Будны ў беларускім мястэчку Вішнева ў 1593 годзе.

У 1982 годзе ў Нясвіжы ўстаноўлены помнік Сымону Буднаму ў скверы на вуліцы Міцкевіча побач з касцёлам Божага Цела і плябані. Яго аўтары — скульптар Святлана Гарбунова, архітэктар Юрый Казакоў. Помнік уяўляе сабой бронзавую фігуру вышыняй 2,85 метра на гранітным пастаменце. У руцэ — паднятая кніга з эмблемамі сонца — сімвал святла і ведаў.

Выява помніка змешчана на паштовай марцы Рэспублікі Беларусь «400 гадоў з дня смерці Сымона Буднага», выпушчанай 29 снежня 1993 года.

ПАВУЧЫЦЦА ГІСТОРЫІ

Даведацца аб мінулым продкаў, іх быце, захапленнях можна было на фестывалі «Радзівіліяда», прысвечаным культуры, воінскім традыцыям і музыцы XVI—XVIII стагоддзяў. Фестываль упершыню прайшоў у Нясвіжы ў двары палацавага ансамбля Радзівілаў.

Гэтае мерапрыемства сабрала не толькі жыхароў горада і раёна, але і гасцей з іншых раёнаў і абласцей Беларусі. Тут кожны змог знайсці занятак па душы: атрымаць асалоду ад выступленняў народнага ансамбля старадаўняй музыкі «Контрданс», тэатра старадаўняй культуры «Яварына», гусяра Алеся Чумакова.

Усе ахвотныя маглі павучыцца даўнішнім танцам, гістарычнаму фехтаванню падчас майстар-класаў, паглядзець на паказальныя паядынкі, на дэманстрацыю тактыкі бою і маневры атрадаў. Працаваў тут і стылізаваны рынак рамеснікаў. Можна было не толькі паназіраць за работай майстроў, але і набыць унікальную рэч ручной работы, упрыгожанні, сувеніры, пярсцёнкі, брошкі. Наведвальнікам таксама прапаноўвалі розныя зёлкі і травы, дзяліліся сакрэтамі іх збору і нарыхтоўкі.

Кульмінацый святла стала тэатралізаванае прадстаўленне — рэканструкцыя бою, якую прадэманстравалі ўдзельнікі клуба «Рэгімент Януша Радзівіла». Дзеці і дарослыя змаглі азнаёміцца з тагачаснай ваеннай амуніцыяй войска, маршамі, традыцыямі, баявымі прыёмамі.

Закончыўся фестываль вогненным шоу. Але рынак рамеснікаў прадоўжыў работу і на наступны дзень.

ШТО КАЖУЦЬ НАВЕДВАЛЬНІКІ:

Святлана ЛАЗАРАВА:
«Прыехалі спецыяльна на фестываль з Брэсцкай вобласці ўсёй сям'ёй. Я проста ўражана гэтым прадстаўленнем. Такага яшчэ не бачыла. Але больш за ўсё задаволеная, што ўзяла з сабой дзяцей: няхай ведаюць нашу гісторыю, як жылі, як бавілі час нашы продкі, якіх традыцый прытрымліваліся. Па дарозе дадому мае сын і дачушка паабяцалі, што менш будуць сядзець за камп'ютарам, а больш увагі ўдзяляць гістарычнаму мінуламу Беларусі, знаёмству са знакамітымі родамі, якія шмат зрабілі для культуры, гісторыі нашага краю».

Ала КАЗЛОВІЧ:
«Атрымала ад імпрэзы вялікае задавальненне. Сапраўды, у нас багатая гісторыя, традыцыі, культура. Лічу, што нашы дзеці мала ведаюць пра гэта. Хацелася б, каб у школе ўдзялялі больш увагі вывучэнню гісторыі роднага краю. Як кажуць, без мінулага няма будучыні».

Невыпадкава Нясвіжская цэнтральная раённая бібліятэка вось ужо шэсць гадоў носіць імя Паўла Пранузы. Павел Кузьміч Прануза — беларускі паэт, ганаровы грамадзянін, ветэран Вялікай Айчыннай вайны, унёс значны ўклад у літаратурную спадчыну Беларусі. У бібліятэцы ў яго гонар ладзіцца шмат мерапрыемстваў. У прыватнасці, фестываль «Голасам свайго пакалення», які сёлета адбыўся пяты раз.

— Гасцямі яго сталі сябра Паўла Кузьміча, ганаровы член Саюза пісьменнікаў Беларусі, грамадскі дзеяч Уладзімір Ліпскі, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Ірына Карнаухава, намеснік галоўнага рэдактара раённай газеты «Нясвіжскія навіны» Соф'я Любанец, сябар раённага літаратурна-музычнага аб'яднання «Валошкі» Раіса Хвір, — падзялілася са «Звяздой» **загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі бібліятэкі Аксана РЫЖЫКАВА.** — Мерапрыемствы ладзіліся на некалькіх пляцоўках адначасова амаль да вечара. Літаратурная гасцёўня «Мая зямля — жыццё майго калыска» пазнаёміла з жыццём і творчасцю паэта. Прысутныя мелі магчымасць паразважаць над тым, якім ён быў. Настаўнік, паэт, франтавік і проста Чалавек з вялікай літары...Пад-

час мерапрыемства гучалі вершы паэта. У ролі чытальнікаў выступалі вучні Нясвіжскай гімназіі Гасан Гаруноў, Дар'я Жук, Арцём Рагалевіч, Аляксандра Навоша і вучаніца сярэдняй школы № 1 г. Нясвіжа Марына Тарасевіч. Іх выступленні ўразілі артыстызмам і пранікнёнасцю. У пачатку сакавіка раённая бібліятэка ў межах фестывалю пазэіі аб'явіла конкурс ілюстрацый да вершаў Пранузы «Фантазія алоўка і слова». 27 красавіка адбылося ўрачыстае адкрыццё выставы. У канферэнц-зале дэманструюцца найлепшыя работы мастакоў, прасякнутыя паэзіяй Паўла Кузьміча настолькі, што яго вершы вырашылі адлюстраваць у малюнках. Прайшоў таксама традыцыйны конкурс юных чытальнікаў «Чытаем Паўлюка Пранузу» па трох узростава катэгорыях, у якіх

удзельнічалі школьнікі горада і раёна. Яны дэкламавалі на памяць любімы вершаваны твор паэта на беларускай мове.

— На фестывалі адбыліся і творчыя сустрэчы. Падчас паэтычнай гадзіны «Паэзіі жывая сіла» сябры раённага літаратурна-музычнага аб'яднання «Валошкі» і наведвальнікі клуба «Залаты ўзрост» Нясвіжскага раённага тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва мелі магчымасць дакрануцца да творчасці сябра Беларускага саюза музычных дзеячаў, сябра Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Ірыны Карнаухавай. Ірына Аляксандраўна пазнаёміла са сваімі творамі з апошніх паэтычных зборнікаў. Дзмітрый Лібар, Алена Шаблоўская і Уладзімір Жылко прачыталі свае вершы, — працягвае суразмоўніца. — Маленькія наведвальнікі бібліятэкі сустрэліся з Уладзімірам Ліпскім, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі, галоўным рэдактарам часопіса «Вясёлка», кіраўніком Беларускага дзіцячага фонду, які завітаў на мерапрыемства «Найлепшых кніг адкрыты нам старонкі» разам з аўтаркай Анастасіяй Радзیکевіч, якая на суд юных чытачоў прадставіла сваю кнігу «Скарбы Нясвіжскага замка». Адбылася і творчая сустрэча з Дзмітрыем Кашаварам, аўтарам кнігі «99 знаменитых мест Беларуси».

На працягу красавіка ў фае бібліятэкі дзейнічала ілюстрацыйна-дакументальная выстава «Голасам свайго пакалення». Тут можна было ўбачыць экспанаты, якія сам Паўлюк Прануза падарыў устаноўе: рукапісы, кнігі з аўтографамі паэтаў, з якімі ён сябраваў, асабістыя рэчы. Многія кнігі падпісаны аўтарам. Пры жыцці Прануза цесна супрацоўнічаў з Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры, у фонд якога перадаў частку сваіх

рукапісаў, фотаздымкаў, кніг. Яшчэ частку пасля яго смерці дочкі перадалі ў Нясвіжскі гісторыка-краязнаўчы музей. Афармляючы да свята кніжную экспазіцыю, частку экспанатаў бралі і з гэтых музеяў. Непасрэдна Нясвіжскі гісторыка-краязнаўчы музей прадставіў ганаровыя граматы паэта, членскія білеты, фотаздымкі, асабістыя рэчы.

— 3 мэтай звязаць месцы горада ў адзіную гістарычную прастору, звязаную з біяграфіяй Паўла Кузьміча Пранузы, Нясвіжская цэнтральная раённая бібліятэка распрацавала медыяпадарожжа «Пранузаўскі Нясвіж». На карце горада адзначаны тыя месцы, якія ён часта наведваў, якія любіў, — кажа Аксана Рыжыкава. — Больш дэтальна кожны зможа пазнаёміцца з гэтай работай на афіцыйным сайце бібліятэкі. Будзем рады, калі гэтае віртуальнае падарожжа зацікавіць і стане карысным. Акрамя таго, на сайце распаўядаецца пра фестывалі «Голасам свайго пакалення», якія праходзілі ў мінулыя гады.

Амаль 90 гадоў адвёў лёс Паўлюку Пранузу. Крочыў ён смела. Яго нішто не прымусіла стаць іншым. Салдатам, абпаленым агнём баёў, на дах рэйхстага ўзышоў Паэт. У суровых выпрабаваннях, на нялёгкіх дарогах жыцця сталела яго муза. У свой апошні, 85-гадовы юбілей, даючы інтэрв'ю адной з беларускіх газет, Павел Кузьміч усім параіў: «Трэба вучыцца валодаць сабой. Цяжкасцяў не трэба баяцца. Яны былі заўсёды: і да вайны, і ў першыя пасляваенныя гады, і пазней — паверце ўжо мне. Самае галоўнае — духоўна жыць, быць сур'ёзным, добразычлівым, працавітым чалавекам. І тады будзе лепш праглядвацца заўтрашні дзень».

Што ж... Будзем вучыцца, паважаны Павел Кузьміч!